

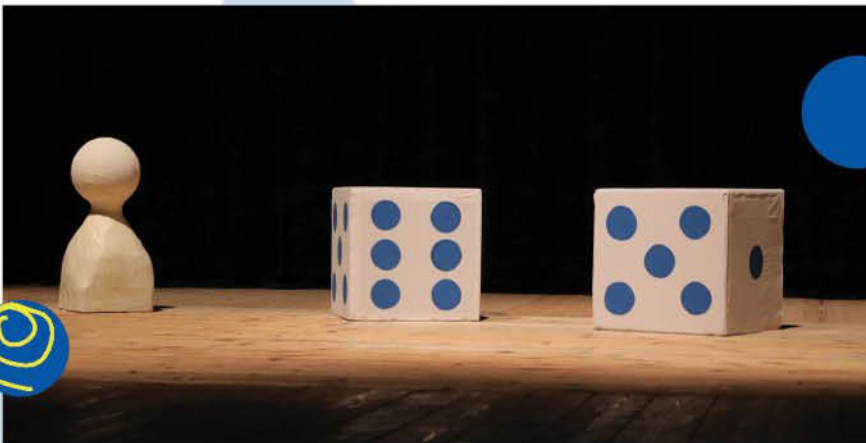
HVIEZDOSLAVOV KUBÍN

celoštátna prehliadka v umeleckom prednese poézie a prózy,
v tvorbe detských recitačných kolektívov a divadiel poézie

Info 3/ 20.06. 2019

Vydali: Národné osvetové centrum Bratislava a Mestské kultúrne stredisko Dolný Kubín

O bodkách, Hviezdoslavovi a HK

Bolo nosenie bodkovanej šatky/motýlika vyjadrením vzťahu nášho barda Pavla Országha Hviezdoslava k interpunkčným znamienkam, alebo to bolo naopak? Bol jeho neobyčajne zložitý interpunkčný systém oplývajúci množstvom grafických znamienok výrazom jeho náklonnosti ku kráse bodky? Na podobnú tému možno raz vznikne nejaká dôležitá doktorandská práca, ktorá odhalí pozadie Hviezdoslavovho vzťahu k bodke ako grafickému prvku i bodkám ako interpunkčným znamienkam.

V každom prípade, bodky ako symbol patria aj k Hviezdoslavovmu Kubínu.

A tento rok to vďaka Marošovi Randjakovi platí dvojnásobne. Ešte šťastie, že predtým, ako sa pustil do grafického návrhu plagátu, si zahral Človeče, nehnevaj sa. Lebo práve pritom ho osvietilo, že najkrajšia 65 bude z bodiek. A navyše to ešte vyzerá aj ako pismená HK. Jednoducho, každý si môže vybrať, čo chce v tých bodkách vidieť.

Takže bodiek je tento rok v Dolnom Kubíne naozaj neúrekom – bodkované boli nielen dievčatá na fotografiách, ale aj tie z Mestského kultúrneho strediska v Dolnom Kubíne a aj mnohí ďalší účastníci HK.

(zr)

Jedna bodka – za vetou v podobe Janky Pelešovej.

Dvojbodka – v tomto prípade na oddelenie predvetia a závetia v podobe Jarky Čajkovej a Janky Grešovej.

Žiť a nezbláznit' sa

Jednou z duší HK je dlhé roky aj pani učiteľka Štefánia Jánošová, ktorá na HK pravidelne sprevádza svojich žiakov. Spýtali sme sa jej, čo pre ňu znamená práca s deťmi a čo deťom môže prednes dať.

Pre mňa je to terapia, lebo môj život nie je prechádzka ružovou záhradou. Niekedy tak rozmýšľam, že toto je to, čo mi pomáha žiť a nezbláznit' sa. Medzi deťmi necitím ani únavu, až keď pridem domov cítim, že niečo sa dialo, že som niečo robila. Do školy chodím veľmi rada, mám rada tie deti a teším sa, keď sa im so mnou niečo podarí a tak spolu kráčame životom. Umelecký prednes je cesta, ako formovať dieťa. Lebo ak spolu robíme a debatujeme o tom, čo robíme, tak sa dieťaťu otvárajú priestory na porovnávanie dobrého a zlého, čo ešte áno, čo nie, čo by som v živote chcel urobiť a čo nie. A stačí aj to, že dieťa sa učí narábať so slovom a ak ho cití, tak je tam citiť jeho srdiečko.

(ep)

Trojbodka – za nedokončenou zvoľacou vetou symbolizovaná trojicou Zdenka a Agáta Brozové, Marica Harčariková

Kto je kto, alebo predstavujeme porotcov

Lektorský zbor pre detský prednes:
Mgr. Marta Vilhanová
Mgr. Ingrid Zachorecová
Zuzana Kapráliková

Odborná porota pre recitačné kolektívy
a divadlá poézie
Mgr. Peter Jankú, PhD., predseda
Mgr. art. Alena Leleková
Mgr. art. Metej Moško, PhD.
PhDr. Ľubomír Šárik
Mgr. Jaroslav Broz

Marta Vilhanová

Už 27 rokov učí na konzervatóriu v Košiciach. S učením začala hneď po absolvovaní Filozofickej fakulty UPJŠ v Prešove, keď 1. septembra 1979 nastúpila ako učiteľka literárno-dramatického odboru do Ľudovej školy umenia v Košiciach.

Prednesu sa venuje od svojich študentských čias. Okrem toho, že bola členkou úspešného Študentského divadla FF UPJŠ vedeného prof. Karolom Horákom, je laureátkou súťaží: Hviezdoslavov Kubin (1978), Akademický Prešov

(1978), Moravský festival poézie (1978), Vansovej Lomnička (1980 a 1981).

Podobné úspechy ako ona dosahujú aj jej študenti, ktorí bodovali na súťažiach v umeleckom prednese poézie a prózy: Poděbradské dni poézie, Hviezdoslavov Kubin, Moravský festival poézie, Beniakové Chynorany či Horov Zemplín.

Zuzana Jurigová Kapráliková

Herečka, od roku 2008 rozhlasová redaktorka, vedúca Detskej rozhlasovej dramatickej družiny. Sama bola členkou Detskej rozhlasovej dramatickej družiny od 9 do 15 rokov. V rozhlasovom archíve nájdete stovky nahrávok s jej hlasom. Už ako dieťa získala niekoľko cien za herecký výkon a niekoľkokrát sa zúčastnila na prehliadke víťazov krajských kôl súťaže v umeleckom prednese poézie Hviezdoslavov Kubin. V súčasnosti účinkuje pravidelne v relácii Bola raz jedna povest ako aj v Literárnej revue Dada Nagya.

Ako redaktorka sa sústreďuje najmä na rozhlasovú tvorbu pre menšie deti, na ktorej sa podieľa aj režijne. Ide o dramatizované rozprávky, čítanie z kníh slovenských autorov a reláciu o knihách pre deti. Ako herečka pôsobila jednu divadelnú sezónu v DAB v Nitre a desať sezón na Novej scéne v Bratislave. Má

za sebou veľké množstvo dabingov, aj účinkovaní pred kamerou, v televízii i vo filme.

Viac než desať rokov sa venovala aj úpravám dialógov pre dabing, prispievala článkami na rôzne témy do časopisu Dámska jazda, učila hereckú tvorbu a umelecký prednes na Konzervatóriu v Bratislave, a viedla detský divadelný krúžok. Píše rozhlasové scenáre, rozprávky, povesti. Je autorkou textov piesní i scenáru divadelnej rozprávky Kozliatka a vlk, v ktorej účinkuje spolu s ďalšími členmi hereckej rodiny Kaprálikovcov na Novej scéne. V roku 2012 získala Zázračný oriešok - za réžiu - cenu za najlepšiu monologickú rozprávku. V roku 2019 jej spolu s najlepšou kamarátkou výtvarníčkou Veronikou Lesanovou Renčkovou vyjde knižka s autorskými básničkami pre menšie deti.

Ingrid Zachorecová

Odkedy pracuje, pracuje doslavovom Kubine?), na v školstve. Bola učiteľkou druhom história a na tretom v materskej škole, vychovávateľkou v školskej družine, učiteľkou na prvom stupni, potom sa špecializovala na slovenčinu a dejepis a v súčasnosti je riaditeľkou Základnej školy s materskou školou vo Svätom Petri. Jej manžel, ako dodáva, od roku 1990 stále ten istý, a synovia Milan a Martin, sú si vedomí, že okrem ich troch má ešte ďalšie tri vášne. Sú nimi na prvom mieste umelecký prednes (veď prečo by inak najprv súťažila a potom každý rok porotcovala na Hviez-

Alena Leleková

Vyštudovala slovenský jazyk a estetiku na Filozofickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Bratislave (1978). V Bratislave viedla Detský divadelný súbor Masky pri Základnej umeleckej škole v Humennom. Jeho inscenácie reprezentovali Slovensko na divadelných festivaloch doma i v zahraničí (Japonsko, Litva, Poľsko, Česká republika, Taliansko...).

Po štúdiu réžie a dramaturgie na VŠMU v Bratislave sa divadelnej réžii venuje profesionálne na rôznych slovenských scénach (Štátne divadlo v Košiciach, Divadlo Jonáša Záborského a Divadlo Andreja Duchnoviča v Prešove, Divadlo

Astorka Korzo 90 v Bratislave, Slovenské národné divadlo, Bratislavské bábkové divadlo...). Významnú časť jej práce tvorí aj lektorovanie divadelných workshopov pre mladých. S rodinou žije v Borinke pri Bratislave.

Peter Janků

Svoj život delí medzi divadlo, rozhlas a hudbu, ktoré sa v rôznych obdobiach rôznou mierou prelinajú.

Študoval na Strednej umelecko-priemyselnej škole v Kremnici, Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici, Vysokej škole múzických umení v Bratislave a Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. Pôsobil ako umelecký šéf výpravy a zástupca umeleckého šéfa v Štátnej opere v Banskej Bystrici, ako umelecký riaditeľ Divadla Theatrium v Bratislave, bol riaditeľom Umelecko-dekoračných dielni SND, v súčasnosti je

šéfdramaturgom Rádia Devín.

Pôsobil aj ako redaktor, režisér a dramaturg v redakciách publicistiky televízií Markíza, STV a TA3, kde sa venoval investigatívnej žurnalistike. Pesničkárska dráha P. Janků sa datuje približne od začiatku deväťdesiatych rokov. Za svoju scénografickú, divadelnú a novinársku činnosť získal viacero slovenských aj medzinárodných ocenení.

Jaroslav Broz

Učiteľ literatúry a filozofie na Gymnáziu v Tvrdošíne, popri tom aj učiteľ LDO na ZUŠ v Nižnej.

Viac ako tridsať rokov sa venuje amatérske- mu divadlu ako herec, režisér, dramaturg a scenárista (Divadlo Ka Tvrdošín, DS Ofélia pri PF v Banskej Bystrici, DDS Možno pride aj Godot pri Gymnáziu Tvrdošín, DDS Dobrozdív- ťazi pri ZUŠ Nižná) a umeleckému prednesu (Milan Ondřík, Lucia Rentková, Agáta Brozová, Martin Lorinc...).

I. atestačnú prácu venoval detskej drama- tickej tvorivosti a praktickú časť II. atestačnej práce umeleckému prednesu.

Laureát viacerých celoslovenských divadel- ných súťaží (Hviezdoslavov Kubín, Akade- mický Prešov, Festival divadla mladých v Se- nici, Zlatá priadka Šaľa)

Laureát viacerých celoslovenských literár- nych súťaží (Poviedka LCA, Wolkrova Polian- ka, Verš, Chalupkovo Brezno). Vydal tri zbier- ky básní.

Matej Moško

Divadelný kritik, teoretik, scenárista a herný di- zajnér Matej Moško vyštudoval teóriu a kritiku divadelného umenia na VŠMU. Vo svojej dok- torskej práci na ústave divadelného a filmového umenia SAV skúmal vývoj fenoménu larpových hier na Slovensku.

Je spoluzakladateľom združenia mladých di- vadelných kritikov MLOKí. Publikoval v projekte Monitoring divadiel, v časopise Kód a na portáli MLOKí – mladí o kultúre inak.

Spolu s režisérkou Zuzanou Galkovou ako dra-

maturg pripravil niekoľko divadelných inscenácií (Improvizácia na hrušky, Opičí štát, Fjodor a bra- tia). Scenáristicky spolupracoval na televíznych zábavných programoch. Od roku 2014 uvádza vlastné klubové show Turban Quiz a Bratislav- ský Kaviár ako spolu so standup komikom Jaku- bom Lužinom.

Momentálne pôsobí ako programový riaditeľ festivalu Scénická žatva 2019.

Lubomír Šárik

Narodil sa v Košiciach v znamení jednotiek - 11. 11. 1951. Strednú školu ukončil v rodnom meste. Študoval na Univerzite P. J. Šafárika v Košiciach na Filozofickej fakulte v Prešove. Postgraduálne štúdium Estetika so zamera- ním na umeleckú kritiku ukončil na Univerzite Karlovej v Prahe. Pôsobil ako lektor - drama- turg v DJZ Prešov a ako dramaturg v Bábko- vom divadle Košice.

Venuje sa prednostne divadlu hranému deť- mi, divadlu dospelých pre deti a divadlu poézie. Je členom odborných komisií pre ne- profesionálne divadlo. Externe vyučoval na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity, vie-

dol praktické semináre z tvorby netradičného divadla. Účinkoval v Študentskom divadle FF UPJŠ a stál pri vzniku inscenácii biomechanic- kého divadla Živý nábytok a Tip-top - biotop v réžii prof. Karola Horáka. Vyučoval externe na Akadémii umenia v Banskej Bystrici a po- sudzoval diplomové práce na katedre bábkar- skej tvorby VŠMU v Bratislave.

Publikoval v časopisoch Film a divadlo, Javis- ko, Národná osveta, Československý loutkař. Napísal bábkové hry Holič s chvostom a Oslo- boditeľ Janko. Zaoberá sa divadelnou kritikou a estetikou detskej dramatickej tvorivosti aj bábkového divadla.

Živé prenosy

Ak nemáte to šťastie, že budete na 65. Hviezdoslavovom Kubine od stredy až do soboty od rána až do noci, priame prenosy si môžete pozrieť na facebooku <https://www.facebook.com/60Hakac> a youtube <https://youtu.be/zyddsUU6VZQ>.

65. Hviezdoslavov Kubín / Info č. 2 / Redakcia: Dušan Jablonský, Pavol Náther, Eva Pršová / Foto: Michal Lašut / Zalo- menie: Maroš Randjak / Šéfredaktorka: Zuzana Račková / Vydali: Národné osvetové centrum (www.nocka.sk) a Mestské kultúrne stredisko v Dolnom Kubine (www.msksdk.sk)

Ten, kto stojí, všetko zmešká

Keď som sa pred niekoľkými dňami rozprávala so známymi o celoslovenskej prehliadke, zamrzelo ma, s akým dešpektom ju mnohí vnímajú. Nikdy tu síce neboli, ale vedia, že deti recitujú len z donútenia a vlastne to ani nič nie je. Stačí sa jeden deň naučiť text a na druhý ho zarecitovať. Preto som položila detským recitátorom otázku, aby som sprostredkovala ich skúsenosti čitateľom a zároveň sa dozvedela aj odpovede na názory niektorých ľudí na detský prednes. Nie je pravda, že deti niekto do prednesu núti, nie je pravda ani to, že sa texty učia krátko pred súťažou, že ich nemajú zvnútornené a absorbované. Veď posúďte sami. Na otázku *Prečo si začal(a) recitovať a ako dlho pracuješ s textom, s ktorým sa tu prezentuješ?* Odpovedali takto:

Kristína Farbová: Preto, lebo aj moja pani učiteľka recitovala a ona býva aj v porote občas. Text mám asi od marca, vybrala mi ho pani učiteľka.

Lýdia Mikušáková: U nás skoro celá rodina recitovala a chcela som to vyskúšať a teraz ma to baví. Netuším, ako dlho pracujem s textom, ale na Šalianskeho Matka som ho už mala (teda asi od marca). Pani učiteľka mi dala viac textov a ja som si vybrala.

Darja Mačingová: Veľmi ma to baví a mám z toho dobrý pocit. Básničku mi vybrala mamka a začala som ju recitovať asi tak vo februári.

Matúš Kralovič: Recitoval som preto, asi že som musel. Musel som ísť na Hviezdoslavov Kubín, inak by sa mi asi nechcelo. Tam som bol úspešný. Text som začal recitovať na prelome roka 2018/19 a vybrala mi ho mama.

Frederik Martinus: Recitujem preto, lebo ma to baví. Ale najskôr ma rodičia donútili. A začal som s týmto textom vo februári.

Teo Svitana: Ja tiež preto, lebo ma to baví a páči sa mi to. Text mám asi od marca, vybrala mi ho mamka.

Filip Korim: Aj ja recitujem preto, lebo ma to baví. Text som začal recitovať v decembri, vybrala mi ho pani učiteľka.

Klaudía Jandurová: Predtým recitovala moja sestra, tak som to chcela vyskúšať. Jeden rok som išla recitovať a dostala som sa až sem, tak som pokračovala a znova som sa sem dostala. S textom pracujem veru dosť dlho, asi od januára a vybrala mi ho Zdenka Brozová.

Rastislav Henek: Recitujem preto, lebo ma to hrozne baví. Mám vzor svojho brata, ako recituje, a to sa mi páči. Tak som sa akoby po ňom zopíčil. A s týmto textom robím od januára.

Nada Huščavová: Začala som tak, že som si vybrala básničku na Hollého pamätník, začalo ma to baviť, potom mi všetci hovorili, že mi to ide a tak som začala. S týmto textom robím od začiatku roka a pomáhala mi s ním pani učiteľka. Maminka ma len skúšala doma.

Lucia Hudáková: Ja recitujem preto, lebo to je taká súčasť môjho života. Recitovala som už ako malička v škôlke, aj tam som vyhrala prvé miesto. A s týmto textom robím približne od januára. Text mi vyberala mamina a keď ho vyberala, povedala, že sa to presne na mňa hodí, lebo som taká ako to dievčatko v tom texte.

Klára Jurášová: Po prvé ma recitovanie baví. Po druhé som trochu úspešná. Začala som recitovať preto, lebo ma k tomu naviedla pani učiteľka z „dramafáku“, že veľmi pekne artikulujem a že mám peknú výslovnosť. S týmto textom robím asi tak od marca, pomáhala mi s ním pani učiteľka Jánošová.

Margaréta Hvozdičková: No ja čítanie nemám rada, ale rada rozprávam a aj staršia sestra ma motivovala. Aj ona chodila na tieto súťaže, tak som to aj ja chcela vyskúšať. Tak som to skúsila a už som tu tretí raz. Na tomto texte pracujem asi pol roka. Bolo ťažké vybrať si, lebo nie všetko sa mi páčilo, toto mi vybrala pani učiteľka Marica.

Soňa Pavlovčíková: Preto recitujem, lebo pani triedna učiteľka nám povedala, aby sme si pripravili niečo na triedne kolo. Aj predtým som recitovala poéziu, ale skončila som na obvodnom kole a tento rok sa mi viac zadarilo s prózou. Pani učiteľka nám čítala rôzne príbehy, mne sa jeden zapáčil, tak som si ho vybrala. Na tomto texte pracujem pol roka? Dlho.

Samuel Klímek: Preto som začal recitovať, lebo ma baví rozvíjať spisovný slovenský jazyk a rád reprezentujem našu základnú školu a robím dobré meno. Na texte robím asi od marca s pánom učiteľom Borovským.

Belo Kováčik: Ja som začal už v škôlke recitovať a odvtedy chodím súťažiť. Prečo? Zapojoval som sa do súťaží a už to išlo. Na texte robíme asi od začiatku roka. Začali sme knihu čítať, páčilo sa mi to a vybral som si text na súťaž.

Javisko pestrých detských motýľov

V stredu poobede sa „dolnokubínska estrádka“, ako ju všetci familiárne voláme, zmenila na naozajstnú lúku pestrých kvetov a motýľov. Mala som pocit, že sme si preniesli do interiéru kus lúky za mestom.

Vďaka režisérke programu, Marici Harčaríkovej, sa najmladší recitátori premenili na pestré motýle, každý jeden motýľ bol, iný, krásny a zaujímavý. V prirodzenom lete rozprestrelí svoje farebné krídla a nechali sa unášať slovom, melódiou, tempom, rytmom, obrazom svojho textu.

Boli sme svedkami, keď sa mladí interpreti delili: na zaujímavé, odvážne detské pohľady na život, na svet a interpreti, ktorí prinášali osobnostné poslanstvo, už svoj vlastný názor cez umelecký text.

Bolo veľmi sympatické ako nádherne zvládali malí interpreti dráhu svojho letu, samozrejme každý motýľ vo svojom šate, so svojim rozpatím krídel, podľa vlastných možností a schopností lietať v umeleckom prednese.

A ako sme vnímali v porote ich vystúpenia?

Nasledovne.

Lýdia Mikušáková, Košice - rozprávková nálada veľmi dobre zvládnutá, rozprávanie o žuvačkovom ježkovi, nebolo čo vytknúť, lebo interpretácia jej veku primeraná, logický výklad, pekná práca v pásme postáv a v pásme rozprávača.

Filip Korim, Lovinobaňa - siahol po klasickom texte od Ľ. Podjavorinskej Čin – Čin, chválime, lebo klasika sa vytráca z našich životov, zvládnuté veľmi slušne.

Kristína Farbová, Partizánske - výborný rozprávač, dokázala vystihnúť charakter hlavných hrdinov, vytvorila príjemnú atmosféru a prednes si užívala.

Klaudia Jandurová, Nižná - veľmi zaujímavý, trochu introvertný typ recitátorky, ktorá nám predniesla príbeh najsmutnejšej princeznej, vystihla atmosféru, náladu predlohy, čo je v tomto veku a v tejto kategórii náročné, ale ona to veľmi slušne udržala.

Frederik Martinus, Bratislava 2 - zaujímavý zjav, veľmi odvážny a vybral si text M. Ráfusa Lomidrevo sa bije s drakom, bol to zaujímavý pohľad súčasného akčného chalana na klasického hrdinu, možno aj toto je cesta ako pritiahnúť deti 21. storočia k čítaniu, ponúkať im klasických hrdinov očami súčasníka.

Matúš Kralovič, Bratislava 4 - reportážnym spôsobom, s nadhľadom komentoval Zločin v šatníku od V. Klimáčka, trochu spôsobil v našom lektorskem triu polemiku, či tento spôsob interpretácie prijať alebo nie. Áno, hľadať treba, publikum tiež tento spôsob podania prijať, veľmi charizmaticky, premyslene pôsobil na poslucháča interpret.

Darja Mačingová, Malá Ida - interpretka veľmi citlivo, trochu zastreť v prvej časti odkrývala príbeh, v druhej časti bola zrozumiteľnejšia, smelšia. Pekná práca s dôrazom, hlbavá, citlivá výpoveď.

Teo Svitana, Stará Ľubovňa - zaujímavý výber, už v názve Malá šou obrázkov a veršov ukrýval očakávania, šou v jeho podaní bola veľmi decentná, žiadalo si to viac hry a experimentátorskta, možno osobnosť interpreta je viac racionálna, hlbavá.

Rastislav Henek, Púchov - energický, vystavaný prednes, krásna práca so zvukom, rytmom, veľmi dobre vytvorené obrazy, pekná gradácia atmosféry.

Soňa Pavlovčíková, Komárno - trochu smutne interpretovaný text, ktorý v sebe nesie veľkú dávku humoru, ľahkosti a non-sensu, recitátorka skúsená, vie pracovať s publikom, výrazne pôsobí na javisku.

Nadja Huščavová, Trnava - určite sa nám predstavila skúsená a veľmi talentovaná interpretka, vytvorila v niektorých miestach čarovnú atmosféru, veľmi dobre vystihla charakter postáv, škoda, že miestami bola nezrozumiteľná, možno to bol problém techniky prednesu.

Lucia Hudáková, Žilina - predstavila sa ukážkou Bojovníčka a v tomto prípade to zafungovalo doslova a do písmena, energická recitátorka má svoj názor, ktorý nám prezentovala svojim postojom. Pozor, niekedy je potrebné trochu krotiť veľký prílev emócií, aby to neprerastalo do afektu.

Belo Kováčik, Banská Bystrica - výborný interpret, presná práca s významom, veľmi presné odhalenie charakterov postáv, pekná pointa. Chválime!

Margarétko Hovozdiková, Nitra - neveriteľný zážitok pre poslucháča, interpretka veľmi vyspelá na túto vekovú kategóriu, odhalila problém, ktorý je možno z pohľadu jej rovesníkov komplikovaný, ale recitátorka celý čas udržala pozornosť, atmosféru, bola uveriteľná, vyšla jej krásne pointa. Niet čo vytknúť, chválime.

Samuel Klímek, Toporec - recitátor „s veľkým srdcom“, empatický, úprimný, vytvoril atmosféru, uverili sme mu, presná práca s dôrazmi, pointa veľmi pekne rezonovala.

Klára Jurášová, Senica - skúsená recitátorka, vybudovaný prednes, technicky veľmi dobre vystavané, pozor, divák sa v tej premyslenej výstavbe stratil, priestor pre poslucháča bol minimálny.

Záverom možno konštatovať, že mladé motýle vyrastú do krásy, krásy recitátorskej, čakajú ich určite ešte zaujímavejšie lúky kvetov, kde sa nechajú inšpirovať a v budúcnosti sa budeme tešiť na ďalšie príbehy v Dolnom Kubíne.

Ingrid Zachorecová, porotkyňa

Zuzanka, samozrejme, bez úsmevu cez kolovrátky ako chvosty koní si pradiť osud, čo na konci zvoní vlnkami, ktoré nesú devu. (jkb)

DRK Úsmev pri ZŠ s MŠ, Babin
Pavol Országh Hviezdoslav: Zuzanka

Homo ludens

Aj keď sa názov príspevku o inscenácii DRK Úsmev zdá možno neprímeraný k žánrovému zameraniu súťaže, odráža vnútornú povahu inscenácie podľa predlohy P. O. Hviezdoslava Zuzanka. Ide o školu hrou, hrou, ktorá vyvierá z vnútorného nervu dramatickej poézie a hry významov, vzťahov, nachádzajúcich svoju paralelu so svetom ľudovej slovesnosti. Nie je to však inšpirácia formálna, ale významotvorná, vrastajúca do javiskovej metafory odrážajúcej zložitú vnútornú svetu dieťaťa a jeho vyťahujúcu neprávosť sveta, ktorý ho obklopuje. Je to súčasný pohľad detí na problémy nie v historizujúcom šate či ľudovom háve, ale plnokrvná premena znaku na scéne pred divákom. Tým prostriedkom je manekýnová báбка druhého „ja“ Zuzanky. Jej prítomnosť na javisku aj spôsob animácie je v protipóle k sivosti kostýmov spoločnosti. Premena na postavu tak vyniká kolektívnym ovládaním bábkou, ale aj vzťahom interpretov k jej podstate – ľudskému rozmeru.

Hviezdoslavove verše ostávajú v polohe signálov vytvárajúcich tvorbu situácie. Práve situácia je kľúčovým momentom inscenácie, lebo sa podieľa na tvorbe metaforického obrazu. Detské riekanky a hravé motívy sa zjavujú v polohe narážky na živel vody: Oli, oli Janko, kľakni na kolienko..., alebo: Klnka, klnka, daj bože slnka, kde je opäť odkaz na živel vody.

A ako sa táto „hravosť“ premietne do významu inscenácie? V závere deti pomocou pohybu vytvárajú iluzívny obraz vody, v ktorej končí život hrdinka. No smrť nie je patetická ani nie je dôsledkom dramatického konfliktu. Je výsledkom konfrontácie obrazu medzi skutočnosťou

a fikciou. Detská hra tu pôsobí ako indikátor spontánneho uchopenia významu, teda deti na scéne sprítomňujú svet, ktorému dokonale porozumeli. Tým, že sa baladickosť predlohy a deja prenáša na obraz, vytvára sa sieť metafor so spoločným koreňom prameniácim v detskej riekanke a hre. Ak si uvedomíme skutočnosť, že ide o žiakov ZŠ bez špeciálneho zamerania na divadelnú prípravu, potvrdil sa nám fakt, že poetická javisková skutočnosť, premenlivosť obrazov, výstavba významov nie je odkázaná na špeciálne školenie, ale na spontánnu hru. Hru, ktorej inšpirácia je v ľudovej slovesnosti no súčasne je aj zdrojom pravdivosti a presvedčivosti. Režisérky neilustrujú fiktívny príbeh, ale vytvárajú novú, poetickú a metaforickú prítomnosť na javisku. Je teda odkazom na vnímanie sveta detí dnešnými očami cez výklad významov dnešnými deťmi a to je signál, že poetika a detská hra si nekonkurujú, ale sa vzájomne dopĺňajú.

Voda, živel, v ktorom sa tri ďalšie (živly) strácajú je odkazom na pomínutelnosť človeka, ale súčasne cez Hviezdoslavu nás zakoreňuje v morálnom vesmíre presahujúcom telesnosť človeka. A predsa prítomnosť, telesná, hravá prítomnosť detí z Úsmevu na scéne v nás prehľbuje našu ľudskosť. Hoc bolestne, ale úprimne sme sa zo sveta hry premiesli na chvíľu do sveta aký by mal byť. Potešiteľné je, že nás, divákov, na túto skutočnosť upozorňujú deti...

Lubo Šarik, poro tca

Hovoríme s režisérkami Annou a Ivanou Kurčinovými:

Zuzanka Hraškovie sa notoricky objavuje na všetkých súťažných úrovniach Hviezdoslavovho Kubína. Ako ste hľadali inscenačný kľúč, aby ste sa odlišili od jej ostatných spracovaní?

A. K.: Najskôr vznikla báбка, s ktorou sme v inscenácii pracovali. Dali sme jej meno Zuzanka a následne si povedali, že spracujeme Hviezdoslavovu Zuzanku Hraškovie. Potom sme začali hľadať výtvarné a scénické formy vyjadrenia tohto príbehu, ktoré by boli predovšetkým blízke a zrozumiteľné deťom.

Prečo ste bábkou pomenovali práve Zuzanka?

A. K.: Mali sme tvorivú dielňu Stretnutie s bábkou, kde sme mali za úlohu vytvoriť nejakú bábkou. Nám sa podarilo vyrobiť toto dievčatko, ktoré sme potom úplne náhodne a spontánne pomenovali Zuzanka.

Výraznou zložkou vašej inscenácie bol pohyb. Spolupracovali ste pri jeho tvorbe s externým choreografom alebo je to vaše dielo?

A. K.: Je to naše spoločné dielo. Pri jeho vytváraní sme chceli vychádzať najmä z detskej hry a detskej tvorivosti tak, aby bol príbeh tvorený a posúvaný predovšetkým prostredníctvom tohto pohybu a týchto hier.

Samotný Hviezdoslavov text sa objavuje v inscenácii dosť úsporne. Bol to zámer?

I. K.: Už preto, že ako bolo povedané, tento text je veľmi známy, sme sa rozhodli pre minimálne použitie verbálneho textu a vypovedanie tragického príbehu presunúť na bábkou, na prácu detí s ňou a na spomínané pohybové pasáže.

A. K.: Okrem toho text je pre deti v tomto veku pomerne ťažký, je v ňom veľa archaizmov. Preto sme spoločne s deťmi vybrali pasáže textu, ktorým rozumeli a doplnili sme ich ľudovými riekankami. Všetko ostatné bolo na bábke a scénickom pohybe.

(dji)

*Myšlienky. Veľké, stredné, malé
a ľudia malí, ale veľki.
No je to občas trochu málo
a občas ako z telky.
(jkb)*

DDS Regetka pri ZŠ Ruskov

Daniel Hevier: Veľké myšlienky malého človeka

Veľké myšlienky malého človeka.

Text Daniela Heviera Veľké myšlienky malého človeka je často recitovaným textom, ktorý môžeme vnímať aj ako anekdotu.

„Malý človek“ si kladie otázku, čím chce byť a prostredníctvom nej sa snaží uchopiť a pochopiť svet dospelých. Ten sa mu pred očami zväčšuje do neuchopiteľnej bubliny množstva pracovných povolanií a zvláštnych vzťahov, voči ktorým sa ako jediná správna alternatíva a pointa rozhodnutia malého človeka ukazuje voľba povolania „ja“ resp. byť tým, čím som. Detský divadelný súbor Regetka pri Základnej škole Ruskov, akoby tento oslobodzujúci objav „jáctva“ nebral do úvahy a taktovku predstavenia na javisku preberá do rúk pedagogička a režisérka Valéria Sinčáková a autor hudby Viktor Sinčák, ktorí prostredníctvom klavirných hudobných motívov a zvukov perkusii deti na javisku organizujú a režirujú.

Z textu ponúkajúceho niekoľko desiatok povolaní, ktoré malému človeku v predlohe prerastajú cez hlavu, súbor vyberá len niekoľko, ktoré následne ilustruje resp. situačne rozohráva. Porušuje sa tak pôdorys predlohy a spomínaná pointa stráca svoju logickosť i razanciu. Anekdota prestáva byť anekdotou a inscenáciu drží pokope dookola opakujúce sa hudobné a deťmi automaticky prespevované „Tam ta da da dam“.

Z výtvarného hľadiska nás inscenácia privíta ôsmimi detskými kufrikmi usporiadanými do kruhu, ktoré deti používajú na ilustráciu rôznych situácií a predmetov (kufrik ako počítač či doktorská stolička a stôl a pod.) a následne z nich vyťahu-

jú kostýmové doplnky sveta dospelých (košeľa a kravaty). Nedozvieme sa, prečo práve kufriky a v akom významovom vzťahu sú k predlohe. Súbor resp. režisérka sa cez nadinterpretáciu repliky „Veľké myšlienky malého človeka“ snaží do inscenácie vložiť tému konfliktu chlapčenského a dievčenského sveta, ďalej sa však s týmto motívom nepracuje a pravdu povediac, tento konflikt nemá oporu ani v samotnom v texte predlohy.

Členovia súboru zvládajú zahrať jednotlivé situácie a časti inscenácie v intenciách predstáv režisérky a je vidieť, že sa so súborom pracuje a v prípade, že ide o Základnú školu a nie ZUŠ, si táto práca zaslúži uznanie a rešpekt. Je však na škodu, ak v inscenácii, ktorá hovorí o „veľkých myšlienkach malého človeka“ a on je aj menovateľom výpovede v textovej predlohe, tento malý veľký človek ostáva na javisku malým a stáva sa len vykonávateľom hudobnej a inscenačnej partitúry vedúcich súboru.

Mgr. Peter Jankú, PhD., porotca

Hovoríme s režisérkou Valériou Sinčákovou

Tento Hevierov text je evergreenom detských recitačných súťaží. Čím zaujal vás?

Prvý podnet vyšiel z mojej práce – som učiteľka a učím druháčikov na základnej škole. Tam máme pracovné zošity z písania, kde sa prakticky celý rok s deťmi bavíme o povolaniach, o tom čím by chceli byť. Tam niekde to začalo. No a potom sa mi náhodou (aj keď neviem, či existujú náhody) dostala do ruky kniha Páňka z nudy, kde je aj tento text. Povedala som si: To je presne niečo pre nás! Aj, keď viem, že už to hrali aj iní, povedala som si, že to skúsime trochu inak a zahryzli sme sa do toho.

Stotožnili sa deti s textom? Rady fantazirujú o tom, čím by chceli byť?

Hlavne sa na tom bavia. Objavujú slová, ktoré doteraz nepoznali. Napríklad mezzosopranista alebo dentista. V živote tieto slová nepočuli. Takže boli nútené rozmýšľať, čo sú to za slová, čo vlastne vyjadrujú, čo si to tí dospeláci navymýšľali. Hľadali sme potom spolu ich význam a v konečnom dôsledku sa to hodilo k mojej práci. Je pre mňa prirodzené učiť takýmto hravým spôsobom.

Čím ste chceli byť vy vo veku vašich hercov? Mali ste nejaké vysnivané povolanie?

Pamätám si, že keď som bola v ich veku, tak som doma na bránu kriedou kreslila príklady z matematiky. Tak asi som chcela byť matematicka. Neskôr si pamätám, že som chcela byť sekretárka, aj keď som vôbec netušila, čo taká sekretárka robí. Len som to slovo niekde počula a páčilo sa mi. Učiteľkou som vôbec nechcela byť. A keď som sa ňou napokon predsa len stala a išla som so srdcom na dlani učiť na základnú školu, najprv som, po zistení ako to tam funguje, po dvoch rokoch, dala výpoveď. Neskôr som si však nejakou našla k učiteľstvu správnu cestu a dnes by som ho nevymenila za nič. Našla som sa v ňom a funguje to.

(dj)

Ondrej mal na to nos,
rozbíjať okná, veľa klamať...
Trochu ho za to znos,
ale tak nežne. Ako mama.
(jkb)

DDS Trnky brnky pri Katolíckej spojenej škole sv. Mikuláša, Prešov
Tomáš Janovic: O cestovaní nosa Dlhonosa z paneláku na Island

O nose ako nosnej téme a zložených klobúkoch

Na začiatku tohto cestovania môjho malého zvedavého divadelného diváckeho nosa (a naozaj úprimne verím, že sa mi aj na konci cestovania vojde do hrsti...) po zákluch inscenácie musím obdivne poznamenať, že súbor tvorí jedna jediná trieda! Prvý klobúk dole, pani učiteľka!

Dramaturgickým východiskom predstavenia DRK Trnky brnky boli dva Janovicove texty Cestovanie nosa Dlhonosa z paneláku na Island a Záplata, pričom exponovanie jedného z nich do názvu inscenácie pravdepodobne neznamenalo, že ten druhý bude iba záplatou. Spojenie bolo také nenápadné, že som takmer nepostrehol švy, až na to, že Nový Sad je pri putovaní na sever trochu od ruky. Ale aj tak, druhý klobúk dole, pani učiteľka!

Nosnou témou inscenácie je putovanie Ondreja, respektíve jeho nosa, ktorý rastie v Janovicovom texte (podobne ako jeden z najznámejších nosov, Pinocchio) hnojený klamstvami. Klamstvá však v inscenácii viac-menej absentujú, ak nerátame refrén s výhovorkami o rozbitom okne, ktorý je, žiaľ, iba verbálny, a teda nedostatočným spôsobom pretransformovaný do ostatných zložiek inscenácie. A tak už od začiatku vieme, že Ondrej klame, „až sa mu z nosa kúri“. Aj preto nos rastie, takpovediac, kompozične nemotivovane, pretože spomínaný výhovorkový refrén (Rozbila ho padajúca hviezda! Vybúchla bomba. Spadlo lietadlo. Rozbil ho autor tejto rozprávky!) nemá toľko energie, aby ho divadelne pôsobivo doniesol až do Reykjavíku.

Škoda že nám „zločinca“ tvorcovia inscenácie identifikovali hneď na začiatku a nechali nám ho rozlúštiť ako detektívne tajomstvo, ktoré by sa tou nosnou energiou mohlo stať. A tak náš corpus delicti pripomína skôr raťafák princeznej Bosany z Troch veteránov. Pri miernej nadinterpretácii by tieto požiadavky možno splňal pobyt Ondrejovho nosa v poľskom Zakopanem. Táto časť inscenácie má atmosféru, vtip a zrozumiteľný lokálny kontext, s ktorými sa nielen detský divák ľahko stotožnil (tretí klobúk, nielen pani učiteľka, ale všetci tvorcovia!). Možno by stalo za inscenačnú úvahu práve poľský trhový motív využiť tak, aby sa Ondrejov nos sám stal obeťou podvodu. Tým by sa celkové explicitne didaktické vyznenie záveru inscenácie („Klamstvo zostáva klamstvom, nech sa tvári akokoľvek inak.“) realizovalo nenápadnejšie, nepriamo a, pravdepodobne, aj divadelne účinnejšie.

Ondrejov nos putuje viacerými miestami a mestami, niekedy (v Janovicovom texte) len na ploche dvoch-troch veršov. Napriek verbálnej skratke môže byť toto kondenzované nonsensovo hravé východisko podnetom pre komplexnú a vo viacerých inscenačných zložkách pôsobivú detskú hru. A práve miesta, kde bola táto hra postavená na tvorivej spontánnosti a konkrétnej, teda mladým tvorcom zrozumiteľnej ukotvenosti, patrili k divácky najpôsobivejším. Už ani neviem, koľko som minul klobúkov...

Jarko Broz, porotca

Hovoríme s režisérkou Zitou Sedlákovou

Tomáš Janovic je kúzelník so slovom, ktorý oslovuje už niekoľko generácií detí. Čím oslovil vás?

Nonsensom, ktorý je deťom veľmi blízky. Aj mňa oslovil už v detstve, keď mama kúpila platňu s hudobnou rozprávkou Záplata. Vždy som túžila spracovať ju a urobiť z nej divadlo. Lenže bola tak výborne urobená, že som nevedela, ako ju uchopiť, aby to nebola len kópia platne prenesená na javisko. A tak som ju spojila s rozprávkou Cestovanie nosa Dlhonosa na Island. Musela som ju upraviť deťom na mieru. Ja pracujem s deťmi z klasickej triedy ZŠ, nie sú to vybrané deti ako v ZUŠ-ke, je tam viac chlapcov ako dievčat, preto som musela pri úprave prihliadať na rôzne špecifiká, aby mohli skákať, behať, rytmizovať a hlavne, aby sa im to páčilo, aby sa pri tom zabavili a budovali si popri tom medzi sebou vzájomné vzťahy.

Pomerne veľký priestor dostávajú v inscenácii piesne. Sú dejotvorné a vytvárajú atmosféru. Ste ich autorkou vy?

Je to kombinácia. Nosná melódia a základný motív sú zo spomínanej platne Záplata a niektoré slová som dorábala ja.

Celou inscenáciou sa vinie motív klamstva. Mne to však viac evokovalo bohatú detskú fantáziu a hravé vymýšľanie, než skutočné klamstvo. Ako to vidíte vy?

Na tom texte sa dalo výrazne stavať a deti mohli do sýtosti svoju fantáziu rozvíjať. Samozrejme, aj o to nám v tejto inscenácii išlo. Ale na druhej strane sme chceli, aby deti pochopili, že s klamstvom ďaleko nezájdu. A je jedno, či je to také dobromyseľné vymýšľanie si, alebo skutočná, zlá, škaredá lož.

(dj)

*Niekedy Nuda nie je nuda
a občas niekto plače na schodoch.
A smútku z takej nudy neubúda
A na šach treba aspoň dvoch.
(jkb)*

DS Bebčina pri ZUŠ Štefana Baláza, Nová Dubnica

Nuda bola poučná, priamočiara aj zábavná

Keď sa divadelné dielo snaží byť zrkadlom spoločnosti, spoločnosť sa v tomto zrkadle vidieť môže ale aj nemusí. Prípadne v tomto zrkadle môže každý vidieť niekoho iného, no seba nie. Inscenáciou *Nuda* divadelníci z DS Bebčina nastavujú spoločnosti zrkadlo veľmi jasne. Ľudstvo v ňom vidí svoju samotu a jej vyplňanie zábavou, ktorá prameni z nešťastia iných ľudí: Nemáš si s kým zahrať šachy? Vyplň čas sledovaním trpiaceho človeka.

Všetci herci sú rovnako neutrálne kostýmovaní a aj vo výraze či spôsobe herectva sa snažia pôsobiť ako homogénna skupina. Každý taktó preberá funkciu tak zboru, ako aj protagonistu príbehu. Presne načasovaným a výborne zvládnutým striedaním hovorcu sa každý priznáva k tomu, že je rovnaký ako všetci a zároveň tak pomáha gradovať apel na diváka.

V úvode sa vystrieda viacero interpretov, ktorí sa hlásia k príbehu osamelého hráča spoločenských hier. Neskôr pri návšteve človeka s tragickým osudom vďaka tomuto princípu už nevieme identifikovať, či herci stále vystupujú za jednu postavu, alebo za celú organizovanú exkurziu. Nakoniec pri davovom sledovaní samovraždy sa už roly diferencujú a sledujeme skupinu rôznych ľudí, ktorí však majú všetci podobné zvrátenú predstavu o zábave. Z jedného človeka sa stáva celá spoločnosť a celá spoločnosť sa pozerá do zrkadla.

Otázky medzi porotcami vyvolal najmä záver inscenácie. Herec nastaví divákovi otvorenú dlaň s bielym kráľom a hľadá partnera na partiu šachu. Prelmuje samotu a ponúka zmysluplnú zábavu. Je však takéto gesto adekvátnym vyvážením predchádzajúceho apelu na svedomie diváka? A potrebuje vôbec divák akékoľvek podobné gesto, aby pochopil, že tvorcovia ho vyzývajú k hre? Alebo naopak, nemohol byť takéto návod (či ukázanie svetla na konci tunela) viac pretkaný celým predstavením? Ani porotcovia sa v odpovediach na tieto otázky nezhodli.

DS Bebčina ponúkol veľmi dynamickú inscenáciu, v ktorej sa im vďaka premyšlenej dramaturgii a zohratému kolektívnemu hereckému výkonu podarilo moralizovať bez toho, aby bolo toto moralizovanie násilné či vzbudzovalo dojem mravnej nadradenosti nad divákmi. Ďakujem za zážitok.

Matej Moško, porotca

Slavomir Mrozek: Nuda

Hovoríme s režisérkou Miriam Martinákovou

Aký bol prvý impulz pre vznik tejto inscenácie?

Vždy robím inscenáciu na mieru skupine, s ktorou ju robím. V tejto skupine sa trochu začali vzdalovať jeden druhému, vplyvom mobilnej komunikácie a iných faktorov. Preto som chcela, aby si uvedomili, ako máme v súčasnosti navzájom k sebe ďaleko a aj ja sama za seba som to potrebovala sformulovať.

Inscenácia vypovedá o závažných neduhoch dnešnej spoločnosti, najmä fascinácii cudzím nešťastím. Sme na tom až tak zle?
Áno. Nevravím, že je to tak všade. Ja sa ale väčšinou pohybujem v ženskom kolektive a ten najviac spoji, keď si sadneme a poklebetíme, čo sa stalo a tak. A je až neuveriteľné, ako málo hovoríme o dobrých veciach, ako väčšinou rozoberáme len zlé veci, ako najviac ľudí spája nešťastie a tragédie. To je veľmi smutné, aspoň ja to tak vnímam. Často si to však uvedomíme až vtedy, keď sa stredobodom tých tragických klebiet staneme my sami.

Čím to je? Robia to médiá alebo to máme nejako zakódované v sebe?

Je pravda, že v médiách vidíme zväčša len to zlé, je veľmi málo pozitívnych správ. A ľudí akoby to zlé, to nešťastie fascinovalo. Nemyslím si, že to spôsobujú len médiá. Chceme, aby si decká uvedomili, že je veľa dobrých vecí, že by mali byť súdržnejší a že človek k človeku by mal mať bližšie. Ja sa o to snažim, pretože takmer v každej skupine mám integrované dieťa s nejakou poruchou. Je tomu tak aj v tejto partii a som rada, že zdravé deti majú k nej dobrý vzťah.

Je zapájanie postihnutých detí do súboru vašou dlhodobou stratégiou?

To nie je nejaká vedomá stratégia. Som špeciálny pedagóg a dievča, ktoré hralo v tejto inscenácii, je mojou bývalou žiačkou zo špeciálnej školy. Toto je jediná forma jej zdravej socializácie. Bežne sa stáva, že ju decká spontánne po skúške zoberú von - na zmrzlinu, do pizzerie a tak. Takže nie je to cieľená stratégia, keď si nejaké dieťa zo špeciálnej školy pritiahnem do súboru a rozkrieme sa to, tak prídu aj ďalšie. Pomáha to deťom lepšie sa vyrovnáť s handicapom a v zdravých deťoch to rozvíja empatiu a súdržnosť.

(dj)

Mať pod papučou školníka je v škole riadne terno. Zo školníkom sa dobre podniká farebne, no aj bielo-čierno. (jkb)

Detský recitačný kolektív Tote tam, ZUŠ A.Cigera Kežmarok
Daniel Hevier: **Papučový futbal**

Prvý pokus nebol márnny

Emília Šavelová, skúsená režisérka na poli detského divadla, sa tento rok po prvýkrát pokúsila robiť so svojimi zverencami divadlo poézie. Siahli spolu po knihe Daniela Heviera Futbal s papučou a zaujal ich v nej vtipný príbeh o školníkovi, ktorého vraj zbili deti. Udalosť rozvriala pokojné vody mestečka a priniesla doň opäť vzruch.

Prostredie školy je súboru dôverne známe, na vlastnej koži poznajú jeho strnulý systém pravidiel a poriadku a z javiska bolo cítiť, ako mu dobre padne sa na jeho účet pobaviť. Deti sú navyše vo veku, keď prirodzene začínajú narúšať tieto hranice, skúšajú, čo všetko sa im prepeče a hlavne, potrebujú sa baviť. Na príbeh o školníkovi, ktorý je v Hevierovej fantázii veľký huncút a za zranenie si vlastne môže sám, navrstvili aj dôverne zažitú rovinnu chlapčensko-dievčenských vzťahov, ktoré sú v tomto veku, ako inak, pomerne konfliktné a dramatické, čo dobré divadlo len víta. Podarilo sa im tak postaviť živé, energické situácie, v ktorých pôsobili autenticky a prirodzene. Veľmi dobre fungovali aj situácie, keď sa podarilo

tvoriť vtipné javiskové obrazy (napr. štart rakety), menej už tie, v ktorých sa v pózach tvorcovia uchýlili k ilustratívnosti (lotroviny, šašoviny, frajeriny...).

Istá strnulosť prišla až s postavou školníka, pretože veľká konkrétna bábka zrazu nastavila iný spôsob interpretácie a dovtedy tvorivé a prirodzené deti sa prestali hrať a začali hrať akosi dospelácky na obrovskú bábku. Tieto pasáže boli statickejšie, viac konverzačné a akoby deti prikovali k zemi. Možno by stálo za to pouvažovať ako školníka vytvoríť inak, nápaditejšie. Základnou a veľmi funkčnou rekvizitou detí boli papuče, určite by našli spôsob, ako ich aj v tomto konkrétnom prípade tvorivo a vtipne zapracovať.

Prvý pokus súboru a režisérky o divadlo poézie vôbec nebol márnny, naopak. Týmto riadkami ich chceme povzbudiť na ďalšej ceste za divadlom poézie smerom k vtipu, tvorivosti, obraznosti a metaforám, na ktorých dobré divadlo poézie stojí.

Lieta:-)
Alena Lelková, porotkyňa

Deti sú naučené ísť len samé za seba

Do tohtoročného celoštátneho kola sa podarilo prebojovať režisérke Emílii Šavelovej so svojimi súbormi divadiel poézie Tote tam v oboch vekových kategóriách. Zároveň vznikla aj zaujímavá fúzia, keď sa mládežnícke divadlo poézie Tote tam spojilo so súborom Trma Vrma, ktoré vedie Alena Váradyová. A tak dve režisérky a dva súbory vytvorili jedno predstavenie. Prinášame vám rozhovor o tejto rôznorodej kombinácii – aké je to pracovať s deťmi, s mládežou ale aj s dvoma rôznymi súbormi.

Ako sa pracuje s deťmi?

E. Š.: Nie je to veľmi jednoduché, pretože dnešné deti sú svojbytné osobnosti, zvlášť teda na dramaťaku. Sú to osobnosti, ktoré idú samé za seba a majú problémy spolupracovať a vytvárať nejaké kompaktné spoločné dielo, lebo sú naučené v škole, aj vo svojom živote, ísť iba za seba. Ale divadlo je spoločný tvorivý proces, ktorý je o komunikácii a spolupráci a to je to najdôležitejšie, aby ich človek naučil, a až potom sa môže robiť aj divadlo.

Áký bol proces, keď ste ich dali dokopy? Ako sa individualisti dokázali sa zladíť?

E. Š.: Nie je to jednoduché. Desaťročné deti sú individuality a museli sme sa naučiť spolu komunikovať. Vznikol nakoniec, podľa všetkého, celkom zmysluplný tvar a dokázali to spoločne, takže si myslím, že sa nám to podarilo.

Téma predstavenia je o malých lapajoch a grázlikoch. Je to téma, ktorá je im blízka a stretávajú sa s ňou?

E. Š.: Je to pre nich veľmi blízka téma. Aj preto si ju teda vybrali, lebo sa s ňou pravidelne stretávajú. Či už vo svojich kolektívoch, alebo v bežnom živote.

Boli deti iniciatívne pri tvorbe predstavenia? Tým, že tú tému zažívajú a je im blízka?

E. Š.: Samozrejme, že boli aktívne. V tom spočíva princíp dramatickej výchovy v literárno-dramatickom odbore na ZUŠke. Deti prinášajú vlastné veci a dokonca aj predlohu k nášmu predstaveniu doniesla dievčinka, ktorá ho minulý rok recitovala.

Vo vašom súbore sú traja chlapci a osem dievčat, je veľký rozdiel pracovať s desaťročnými chlapcami a dievčatami?

E. Š.: Dievčatá sú výbojnú a momentálne sú nastavené tak, že sú niekedy živšie a pribojnejšie ako chlapci. Nevieťm či to je aj celkovo v spoločnosti tak, ale kedysi boli dievčatá za „panenky“ a chlapci za „bitangov“, za tých čo vystrájali, a teraz je to až ako keby naopak. Dievčatá sú fakt niekedy v skupine výbojnejšie ako chalani. Ešte aj v tej staršej skupine sa dievčatá starajú o chalany, lebo chalani sú ako keby... neviem aké vhodné slovo použiť (smiech).

Čo je najzaujímavejšie pri práci s malými deťmi, čím vás obohacujú?

E. Š.: Prinášajú nápady, na ktoré by som možno sama ani neprišla, pretože som už predsa len trochu odrastenejšie dieťa. A mňa to veľmi teší, že donesú svoj vlastný pohľad a vlastný nápad, ktorý potom vieme pretaviť do tej javiskovej podoby. Vždy je to vlastne o vzájomnom obohacovaní sa.

Plynule prejdeme do staršej kategórie, pretože vy ste tu mali aj detské aj mládežnícke divadlo poézie. Aký je rozdiel v práci medzi tými desaťročnými a pätnásťročnými?

A. V.: Rozdiel je dosť veľký, pretože pri starších je to už práca s premýšľajúcimi, kriticky mysliacimi, tvorivými, empatickejšími a aj ambicióznejšími ľuďmi. Tá práca má takú inú kvalitu. Práca s malými deťmi je niekedy hranici, a pri tých starších to dielo rastie vzájomne pod rukami. Tie stretnutia sú síce

trochu napäté, lebo disciplína je problematická, ale keď sa už ten inscenačný tvar nejako utrasie, tak je to veľmi krásna fáza.

Vy ste spravili takú zaujímavú fúziu, ktorá nebýva zvykom, keď sa spojili dva súbory, a vytvorili ste jedno predstavenie. Odkiaľ prišiel nápad, že sa dáte dokopy?

E. Š.: Deti.

A. V.: Ale nie je to naša prvá spolupráca. Toto je už tretia spoločná inscenácia, ktorá vznikla v tomto dvojsúbore. Ale je to prvý raz, čo robíme divadlo poézie.

Nie je problém so vzdialenosťou? Síce Kežmarok a Poprad nie sú až tak ďaleko od seba, ale predsa len treba hore dole cestovať.

A. V.: Milka je Popradčanka a učí v Kežmarku. Ja som Tranka a učím v Poprade. Kežmarčania chodia do školy do Popradu a niektorí Popradčania chodia do školy v Kežmarku. Takže stále sme v pohybe medzi tými dvoma mestami a už sme si zvykli, že to tak je. Niekedy je to dokonca obochujúcejšie byť v inom priestore.

Nevzniká medzi mladými rivalita, že my sme tí Kežmarčania vy ste Popradčania...? Sú spolu, ako jedna homogénna hmota?

A. V.: Veľmi si vyhovujú. A dokonca viac ako vo svojich domovských súborech. Snažia sa byť ústretoví a aby boli ako jeden tím. Záleží im na tom, aby to tak bolo, a sú ochotní pre to urobiť aj viac než pre tú svoju domovskú ZUŠku.

Podme už priamo k predstaveniu, odkiaľ ste mali textovú predlohu?

E. Š.: Základ vyšiel na workshope, ktorý sme robili s Renátou Jurčovou, tri dni sa nám intenzívne venovala a odkrývala deckám základy divadla poézie. Po workshope sme už mali nejaké texty vybrané a ďalej sme s nimi pracovali ďalej.

A. V.: V úvode bol prvotný impulz, že niektorí z nich píšu a chcú inscenovať vlastné texty. Ale potom sebakriticky prehodnotili, že predsa len ich texty nemajú až takú veľkú hodnotu ako majú texty renomovanejších autorov. Takže začali viac čítať, viac sa prehrabávať v knižnici, zistili, že existujú u nás aj časopisy, ktoré sa venujú poézii. To bola aj cesta k tomu, že čítali poéziu, úplne nenútené a sami od seba. Snažili sa nájsť texty, ktoré nejakým spôsobom korešpondujú s tým, čo ich trápi a čím žijú.

E. Š.: Vytýčili sme ústrednú tému: každý z nich si kladie otázku, ktorá sa stala aj názvom diela: Kto som? Cez literatúru hľadali vlastné výpovede o tom, kto som, za seba na tomto svete.

A. V.: Uvedomili si, že nájsť odpoveď na otázku Kto som, je naozaj veľmi ťažké až priam nemožné. Prekvapilo nás, že diváci reagovali veľmi živo na toto predstavenie a sami seba sa začali pýtať Kto som? A boli zaskočení, že nevedeli odpovedať.

Áno, publikum reagovalo, bavilo ho to. Dostali ste aj spontánny standing ovation. Ako ste to prijali, že sa to divákovi páčilo?

E. Š.: Veľmi sme sa tešili, že deti ostali akoby zasiahnuté tou výpoveďou, energiou, možno aj textami, ktoré išli z javiska a že to prijali za svoje. Pre nás je dôležité, aby divák začal premýšľať spolu s nami.

A. V.: Naozaj bolo veľmi milé a potešujúce, že to bolo spontánne. Tie súbory si vlastne fandia medzi sebou bez toho, aby sme im mi hovorili, že tým treba tlieškať, alebo tým netlieškajte, lebo je to naša konkurencia. Sú uzrozmenejší s tým, že nechodíme na prehliadky preto, aby sme bojovali, ale aby sme sa navzájom inšpirovali.

(pn)

DS Tote tam pri ZUŠ A. Cigera Kežmarok a DS Trma vrma pri ZUŠ a Spojenej škole na Letnej ul., Poprad

Kol. autorov: Som

Čierny štvorec, biela niť

Som

Tvorivé spojenie súborov DS Tote tam pri Základnej umeleckej škole A. Cigera z Kežmarku a DS Trma vrma pri Základnej umeleckej škole a Spojenej škole na Letnej ul. v Poprade prinieslo na dolnokubínske javisko scénickú reflexiu témy hľadania vlastnej identity nástrojných ľudí pod názvom Som.

Súbory pod vedením skúsených divadelníčok a pedagogičiek Emilie Šavelovej a Aleny Varádyovej hľadajú svoje odpovede v básňach rôznych autorov a spájajú ich do textovej koláže a javiskovej montáže, v ktorej akoby každý z protagonistov chcel priniesť na javisko svoj osobný postoj a javiskový podpis.

Divák sa snaží jednotlivé alternatívne identity interpretovať a nachádzať vzájomné motivické prepojenia, avšak ich rôznorodosť ako aj množstvo akoby tomu zabraňovali. Javiskový tvar tak s divákom komunikuje viac na emotívnej úrovni, avšak z konania protagonistov cítiť úprimnú snahu o generačnú výpoveď o potrebe hľadania identity.

Výtvarne scénický priestor vymedzuje čierny štvorec, ktorý ohraničuje svet mladých ľudí. Do neho na začiatku vtancujú a na záver z neho postupne odchádzajú. V niektorých častiach inscenácie sa však s týmto vymedzením pracuje nedôsledne a protagonisti priestor náhodne opúšťajú. Základnou hracou rekvizitou sa stáva biela páska (niť), ktorú súbor, snažiac sa vychádzať z jednotlivých textov, rôzne animuje a dynamicky

s ňou pracuje a pomyselne jednotlivé texty a výstupy prepája. Otázkou je, prečo sa biela páska neobjavuje už na začiatku inscenácie, ale zjaví sa len v časti, kedy sa niť spomína aj v texte.

Dôležitou zložkou inscenácie je hudba a temporytmus, ktorý ponúka dva princípy. Jeden vychádza z konania protagonistov (úvodný atmosférotvorný spev) a druhým je hra režisérov na elektrický klavír a gitaru, ktoré jednotlivým výstupom určujú dynamiku a atmosféru. Ten druhý princíp však prevažuje, čo v spojení s témou hľadania identity a generačnej výpovede súborov skôr nekorešponduje.

Oba súbory sú interpretačne disponované a ich vystupovanie a prejav pôsobia autenticky. Je dôležité, keď vedúce súborov hľadajú pre svojich členov taký textový „materiál“, ktorý im umožňuje prostredníctvom umeleckej reflexie prekonávať dôležité stupienky života a tak sa aj ľudsky kultivovať. V tomto prípade to nastalo, za čo si táto inscenácia zaslúži pozornosť a uznanie. Pri kolážach textov je však nutné byť v štádiu inscenovania prísny dramaturgom svojich literárnych objavov, ktoré sa udiali vo fáze hľadania vhodných autorov a ich textov. Aj tejto inscenácii by to prospelo, celkovo ju urobilo prehľadnejšou a v konečnom dôsledku aj zrozumiteľnejšou.

Mgr. Peter Jankú, PhD., porotca

Hviezdoslavova múza

Celkom 50 súťažiacich sa prihlásilo do celoštátnej literárnej súťaže s názvom Hviezdoslavova múza. Pri príležitosti 170. výročia narodenia P. O. Hviezdoslava ju vyhlásili Oravská muzeálna spoločnosť a Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne. Súťaž rozdelenej na dve kategórie – poézia a próza – sa mohli zúčastniť dospelí začínajúci autori od 25 rokov, ktorých práce neboli doposiaľ knižne publikované a neboli prihlásené do inej súťaže.

V kategórii poézia sa na prvých troch miestach na základe rozhodnutia poroty v zložení Rudolf Jurolek, Ľubica Chmelíková a Eva Lofajová umiestnili:

1. Dominika Moravčíková
2. Miroslava Košťálová
3. Viktor Krpčiar, Miloš Herda

Cena Oravskej muzeálnej spoločnosti:

Eva Kolmanová

Cena Oravského múzea:

Ľubica Nechvátalová

V kategórii próza rozhodla porota v zložení Pavel Rankov, Renata Jedláková a Daša Korytárová o udelení cien nasledovne:

1. Marián Čurko
2. Ľudmila Magdolenová, Katarína Kožáková
3. Viera Turzová

Cena Oravskej muzeálnej spoločnosti:

Tatiana Rešová

Cena Oravského múzea: **Anna Medzihradská**
Literárna súťaž Hviezdoslavova múza je súčasťou projektu Hviezdoslav našimi očami, ktorý z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia. (om)

Jedna z ocenených autoriek.

Rozhovory s inými ženami

Dominika Moravčíková

Zoznam

Ženy, ktorými chcem byť:
George Sand,
Christine Blasey Ford,
Tereza Havelková.

Ženy, ktorými sa nikdy nesmiem stať:
moja pramatka.

Lenže stále počujem jej posledné slová
a cítim jej zvrásnenú kožu,
keď sa opiera o môj okenný rám:

usadila sa v mojich bunkách
a klzký dar jej šialenstva
je darom pre ďalších, ktorí prídu.

Čakaj, ty, pocestný
keď sa preberie pod rebrami
žena s dušou plaza -
ty budeš niesť
celú váhu sveta.

Iná žena tohto muža

mám tušenie,
že ti dal viac
svojho mäsa, jazyka a kostí.

dal ti viac zo svojho prechodného
pobytu.

a čo ti dal, si nikdy nevzal späť

žiadne slovo a sústo
nezastalo v strede vety.

možno si nikdy nebola približná ako ja

možno si poznala medicínske detaily:

jeho núde, jeho drobnosti,

jeho desaťtisíc ročných období.

možno aj od teba odišiel s plným
kufrom
a žalúdkom poloprázdny:

nebol ako rastlina, ktorá čaká na zak-
liatie
nevyhrala si s ním lotériu.

unikol nám zrejme obom

ako závoj v púštnej búrke:

vznáša sa už len v krajinách bez mapy

a pre nás nemôže byť viac stratený.

Šaolinský mních

Keď žehlím košele, stávam sa šaolinským mníchom.

Už vôbec nie vyplašená novomanželka, ale manželka s päťnásťročnou praxou, žehlím kopy košieľ, spoza ktorej ma ani nevidno. Manžel si jednu z nich vyberie, napína ju vo vystretých rukách a konštatuje, že jeho mamka by ju vyžehlila lepšie. O tom nepochybujem. Súťažiť s ňou však nemienim, beriem ako fakt, že v pečení plneného bôčika a v žehlení košieľ je neprekonateľná. Rada som ju pri týchto prácach sledovala. Bol to rituál – napoly vlhkú košeľu zvesila zo šnúry, povytriasala, povystierala, prešla najskôr každú plošku dlaňami. Keď sa jej miesto videlo príliš suché, pofíkala ho prstami omočenými v hrnčeku s vodou. Láskala sa s manželkami a golierom. Košeľu hladkú ako zrkadlo zavesila na ramienko preschnúť, ochladnúť. Vedela som, že to, čo vychádza spod mojich rúk má k dokonalosti ďaleko, iba ma hnevalo, že manžel sa nemieni uspokojiť s priemernosťou. Pri ďalších žehleniach som odmenená opäť podľa zásluhy – kritikou. Pozerám sa pod nohy, či sa náhodou nerozlievam od zlosti na kolomaž.

Som rozhodnutá zmeniť taktiku. Pri nasledujúcej kope bielz-

ne sa veľmi snažím, zdôrazňujem veľmi. Som spokojná sama so sebou a odovzdávam s hrdosťou košeľu manželovi. Uprene mu hľadím do tváre, aby mi neušiel žiaden náznak či prejav spokojnosti.

Bez slov si ich začína žehliť nanovo.

Prieči sa mi násilie, ale teraz mám chuť vykonať niečo hrozné, niečo čo by bolo spestrením čiernej kroniky.

A tak si so žehličkou v ruke trénujem vôľové vlastnosti. Ak sa raz dostanem do šaolinského chrámu a najvyšší šaolinský mních sa ma opýta: „Čo ťa k nám priviedlo?“, odpoveď bude jednoznačná: „Košeľe, majstre.“

Viera Turzová

Jedna seniorenka za všetky

Skôr ako Dolný Kubín naplno okupujú cezpoľní sa v centre mesta stretnú Seniorenky. Teda miestni seniori, ktorí recitujú poéziu a prednášajú prózu. Neraz vlastnú. Tak, ako Viera Turzová, ktorá v 80. rokoch patrila k organizátorom HK a literatúre dodnes ostala verná.